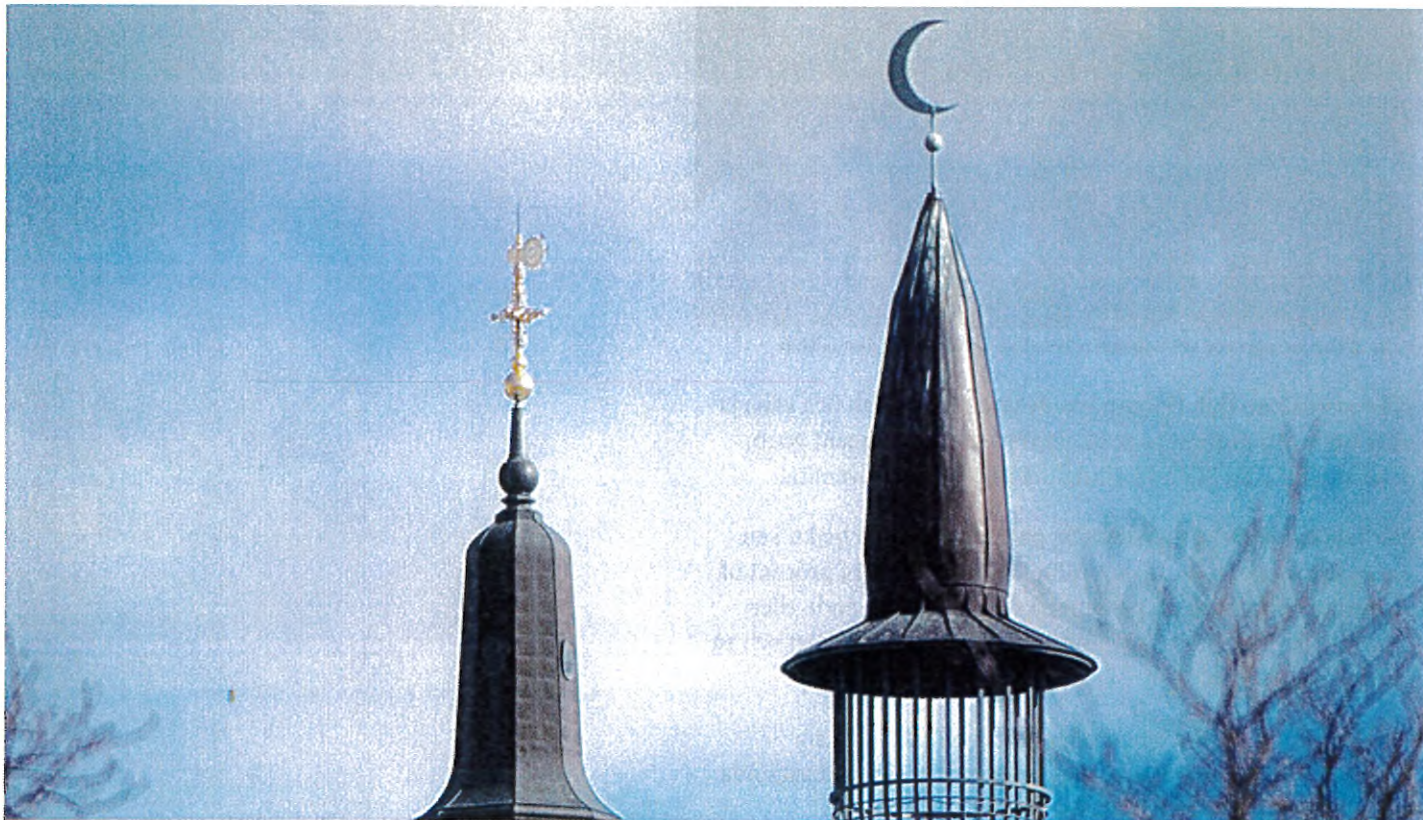

Insidan

Så har synen på religion förändrats i Sverige

UPPDATERAD 2019-04-17 PUBLICERAD 2019-04-16

Tornen på Katarina kyrka och Stockholms moské. Arkivbild. Foto: Henrik Montgomery/TT

Sverige beskrivs ofta som ett av världens mest sekulariserade länder.

Få tror på en personlig gud, många säger sig tro på "något" och många andra är ointresserade av frågan. Sekulära humanister tror på människans inre förmåga.

En ny rapport visar samtidigt att katolska, ortodoxa och österländska kyrkor samt muslimska samfund har blivit större.

Artikelserie. Tro i Sverige

Del 1. En artikelserie om hur religion, tro och andlighet ser ut i Sverige. Vi får möta personer från olika religioner, som berättar om hur de tolkar sin tro.

Vi ska alla dö. Det är en del av livet.

Nu närmar vi oss påsken. I kristen tro handlar den om att Jesus dog på ett kors och uppstod från de döda för att visa att han är Guds son och för att de som tror på honom ska få ett evigt liv.

Många svenskar firar påsk men hur många tror på Gud? Ja, det beror helt på hur frågan ställs och vad man menar.

– Forskning visar att det är vanligare i Sverige att tro på "något" än att inte tro alls eller vara osäker. Många är inte traditionellt religiösa men är för den skull inte ateister. Men att tro på "något" kan betyda många olika saker, säger Erika Willander, sociolog vid Uppsala universitet.

Erika Willander, sociolog vid Uppsala universitet. Foto: Fredrik Samuelson

När svenskar fick frågan om de tror på Gud och fick välja ja eller nej sa 40 procent ja 2016, jämfört med 47 procent 2010, visar studier från SOM-institutet på Göteborgs universitet.

När frågan skilde på en personlig gud och en högre makt, i en undersökning från European values study, trodde 15 procent på en personlig gud och 46 procent på någon form av ande eller livskraft. 20 procent sa sig inte tro på något övernaturligt och 19 procent var osäkra.

Många säger sig alltså tro på något men vill inte kalla sig religiösa. De förknippar ofta religioner med läror och bestämda trossatser som de inte känner igen sig i.

– I Sverige är det jätteviktigt att visa att man har kommit fram till sin tro själv och att inte prästen eller föräldrarna har prackat på en den, säger Erika Willander.

– Dels finns det en historisk förklaring. Den lutherska traditionen har hela tiden pratat om den individuella tron, att det är jätteviktigt för individer att ha en egen relation till Gud. Å andra sidan har traditionell religion mer övergått till något privat. Man vill definiera sin tro på sitt eget sätt som inte är det specifikt kristna.

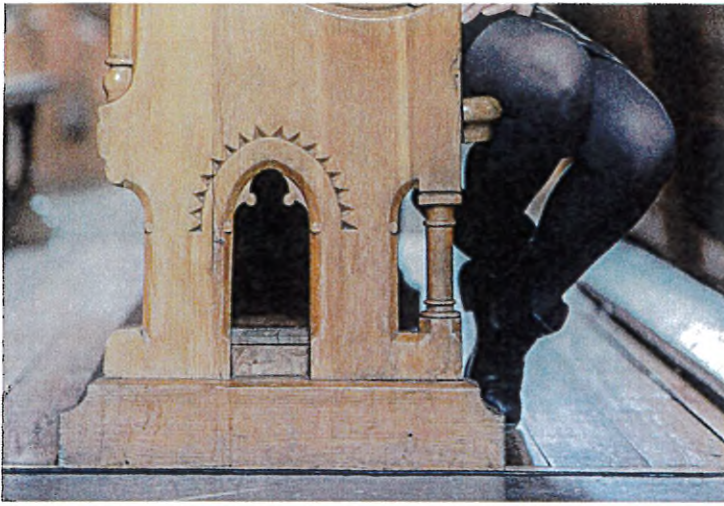

Foto: Fredrik Samuelson

Eftersom många är sitt eget tempel är det svårare för kyrkan att bli den samlande kraften. Ofta pratar vi om Sverige som ett av världens mest sekulariserade länder, alltså att färre är religiösa och religion har blivit mindre viktigt.

Vanliga förklaringar är att vi lever i ett modernt välfärdssamhälle med ökad social trygghet och individualisering, enligt Erika Willander. Samhället har blivit sekulariserat men hon menar att bilden av svenskar som sekulariserade kan vara lite förenklad.

– Man har ofta undersökt religiositet som ett paket, alltså om man tillhör en religion, tror och deltar i gudstjänst. Eftersom svenskar inte har deltagit så mycket i gudstjänst så har det varit vägledande. Men tittar man på varje del blir det mer komplext.

I en ny rapport från Myndigheten för stöd till trossamfund, "Sveriges religiösa landskap", skriver Erika Willander om svenskarnas religiositet. Hon har gått igenom medlemsstatistik från samfund och enkäter som SOM-institutet på Göteborgs universitet gjort med 93.000 personer mellan 1988 och 2016.

– Jag ser två olika trender samtidigt och hoppas att rapporten kan bidra till att nyansera debatten om religion.

I rapporten "Sveriges religiösa landskap" skriver Erika Willander om svenskarnas religiositet. Foto: Fredrik Samuelson

En trend är välkänd. Förutom Svenska kyrkan har även de traditionella frikyrkorna tappat medlemmar sedan millennieskiftet. 1988 gick ungefär varannan svensk på gudstjänst någon eller några gånger under året och lika många gick aldrig, visar rapporten. 2016 gick inte ens var tredje någon gång ibland och två av tre svenskar avstod helt.

Andelen som ber till Gud varje vecka har minskat från 20 procent 1988 till 15 procent 2016, de som ber ibland från 26 till 21 procent. Gruppen som aldrig ber har ökat från 54 till 64 procent.

De som tillhör Svenska kyrkan utmärker sig jämfört med andra kyrkor. De besöker mer sällan kyrkan, ber mer sällan och 48 procent säger sig tro på en personlig gud, enligt rapporten.

– Färre har egen erfarenhet av vad det innebär att gå i kyrkan och får i stället den kunskapen från andra, från vad som skrivs i sociala medier eller andra medier, och från skolan. Det kan i värsta fall öka risken för felaktiga föreställningar eller fördomar, säger Erika Willander.

Rapporten "Sveriges religiösa landskap" visar också en annan trend. Katolska, ortodoxa och österländska kyrkor samt muslimska samfund har blivit större om man tittar tio år bakåt och hinduiska och buddhistiska grupper är stabila minoriteter. Invandring och inflyttning har också gjort att frikyrkor i storstäder börjat växa sedan 2010, [menar rapporten](#) "Frikyrkokartan ritas om" från samfundet Evangeliska Frikyrkan.

Andelen svenskar, omkring fem procent, som regelbundet varje vecka deltar i gudstjänst, andakt eller organiserad bön har dock inte förändrats på trettio år, enligt Erika Willander.

– Det kan verka förvånande men man har under lång tid inte deltagit i gudstjänster regelbundet varje vecka. Eftersom det länge har varit vanligt att tillhöra Svenska kyrkan men inte besöka kyrkan regelbundet kan det ha blivit det "normala" sättet att förhålla sig till religion i Sverige. Man har helt enkelt tolkat om religionen.

Fakta. Religion i världen och i Sverige

- Amerikanska forskningsinstitutet [Pew research center](#) utvärderade 2.500 folkräkningar och befolkningsregister och uppskattade 2010 att 5,8 miljarder, 84 procent av jordens befolkning, identifierar sig med en religiös gruppering. Exempelvis var 32 procent kristna, 23 procent muslimer, 15 procent hinduer och sju procent buddhister. 16 procent kände inte samhörighet med någon religion.
- Det globala forskarnätverket [World values survey](#) har genomfört enkätstudier i ett stort antal länder sedan 1980-talet, senast 2010–14. 49 procent av samtliga tillfrågade sa att religion var "mycket viktigt" och drygt 22 procent "ganska viktigt". I Sverige svarade åtta procent "mycket viktigt", 18 procent "ganska viktigt", drygt 38 procent "inte så viktigt" och 34 procent "inte alls viktigt".
- 2017 gjordes en studie från Sifo på uppdrag av Svenska kyrkan. 43 procent sa att de tror på gud. Av dessa trodde 14 procent på en högre personlig makt, nio procent på en opersonlig kraft men de flesta trodde att gud snarare är något inom varje människa. 35 procent trodde inte på någon gud, övernaturlig makt eller kraft och 22 procent var osäkra.

Källa: [Pew research center](#), [Forskning & Framsteg](#), [World values survey](#), [SVT](#), [Dagen](#)

Länge trodde forskare att religion skulle försvinna ju mer modernt samhället blev och ju mer det grundas i vetenskap och förnuftstro. Religion ansågs vara en kompensation för nöd, förtryck och existentiell osäkerhet.

Trots att världen snabbt moderniseras är en stor majoritet av jordens befolkning religiös. Forskare förklarar det med att religioner förstärks av att konkurrera med varandra, att människor vill att livet ska ha en mening och behöver en förklaring till att världen finns och att religionen ger en enkel förklaring. Andra menar att vi har en andlig sida.

En livsåskådning behöver dock inte vara religiös. Sekulär humanism är en livsåskådning utan någon högre makt och kan hamna i samma etiska och moraliska slutsatser som religioner.

– Att vara ateist behöver inte betyda att man är sekulär humanist. Sekulär humanism bygger på en etisk och existentiell reflektion. Ateism handlar bara om tron att gud inte existerar, säger Christer Sturmark, tidigare ordförande i Humanisterna, en del av en internationell rörelse för sekulära humanister.

Han och den kristna kulturskribenten Joel Halldorf har startat något de kallar för "Existentiell salong" på Teater Brunnsgatan Fyra i Stockholm. En samtalsserie om religion, tro och den svåra konsten att vara människa. Fyra kvällar är inbokade. Första debatten hölls den 6 februari och nästa är den 25 april.

– Samtal om religion och tro kan ofta bli polariserande. Vi vill visa att det går att vara oense på ett civiliserat sätt, säger Joel Halldorf.

– Många som inte tillhör en traditionell religiös hållning har ett sug efter att fundera över existentiella frågor, menar Christer Sturmark.

Joel Halldorf och Christer Sturmark. Foto: Fredrik Samuelson

Religiösa symboler syns i alltifrån romaner, poesi, teater och konst till tv-serier. Filmerna "Matrix", "Harry Potter", "Star wars" och "Sagan om ringen" talar om gott och ont. I reklamkampanjer använder företag som Calvin Klein ett religiöst språk som "Eternity", kvinnor med slöja syns på catwalken och på tröjor kan det stå "Jesus is my homeboy".

När religionen också syns i politiken uppstår debatter. Religiösa friskolor, böneutrop, omskärelse, slöja, skilda badtider för kvinnor och män, samvetsfrihet för kristna barnmorskor som vill slippa utföra abort samt frågor om radikalisering och extremism.

Christer Sturmark och Joel Halldorf är överens om att religion både kan vara något bra och dåligt och att staten ska vara sekulär, men är oense om hur samhället ska se ut.

– Religionsfriheten måste underordnas övriga mänskliga rättigheter och ska inte ha en särställning mot andra övertygelser. Det är extra viktigt när det handlar om barn, säger Christer Sturmark, som exempelvis är emot samvetsfrihet för barnmorskor och religiösa friskolor, och vill att skolavslutningar i kyrkan ska vara utan religiösa inslag.

– Jag tycker att det är bra att vi värnar samvetet för människor i frågor om liv och död. Religiösa traditioner har en stark förmåga till fostran och ett samfund kan vara bättre på att driva en skola än en kommun, säger Joel Halldorf som inte håller med.

Oavsett vad vi tycker om religion, tro och andlighet är det något vi måste förhålla oss till. Inte bara när det är påsk.

Vi ska alla dö. Det är en del av livet.

– För mig ger tron inga enkla svar utan leder djupare in i mysteriet av att vara människa, säger Joel Halldorf.

– Man missar mycket, tror jag, om man inte reflekterar över existentiella frågor. För det är väldigt fundamentala frågor. Vad innebär det att vara människa? Det har man anledning att fundera över hela livet, säger Christer Sturmark.

Läs mer: [Angelica Sharma om att vara hindu: "Tron har växt ju äldre jag har blivit"](#)

Läs mer: [Så förändras USA när rekordmånga väljer bort religionen](#)

Läs mer: [Så förändras värderingar hos invandrare i Sverige](#)

Läs mer: [DN Debatt: "En rationell religiös tro ger vetenskapen en fast grund"](#)

Här hittar du alla DN:s artiklar om religion.

Christer Sturmark och Joel Halldorf

Christer Sturmark

Ålder: 54.

Bakgrund: IT-entreprenör och tidigare ordförande i förbundet Humanisterna, en del av en internationell rörelse för sekulära humanister.

Gör: Bokförläggare, författare och förlagschef på Fri Tanke förlag, som ger ut populärvetenskap, filosofi och samhällsdebatt i upplysningens anda, och chefredaktör för tidskriften Sans.

Om att bli sekulär humanist: "Jag växte upp i ett hem där religion var en icke-fråga, mina föräldrar var helt enkelt inte intresserade. De var alltså inte heller religionskritiska. Jag har alltid haft en drivkraft av nyfikenhet, längtan till kunskap, insikt, reflektion och kunskap. Insikten att en verklighet utan gudsbegrepp var den mest plausibla hållningen fick jag nog i tonåren när jag läst mycket populärvetenskap och filosofi. Jag har nog aldrig tvivlat på uppfattningen att någon gud inte finns, men det är egentligen en icke-fråga för mig. Att vara ateist är ointressant. Att vara sekulär humanist är betydligt mer intressant och relevant. Det innefattar vad jag tror på, snarare än vad jag inte tror på".

Joel Halldorf

Ålder: 38.

Bakgrund: Medlem i Pingströrelsen. Docent i kyrkohistoria vid Uppsala universitet.

Gör: Författare, lektor på Teologiska högskolan i Stockholm, skribent på Expressen Kultur, ledarskribent på den kristna tidningen Dagen och medverkar i Läsarpodden.

Om att bli kristen: "Den kristna tron var något jag både fick med mig hemifrån och växte in i. Om man växer upp i ett kristet hem, och samtidigt mitt i en sekulär kultur, måste man så småningom göra tron till sin egen. För mig var det en process. Jag kan inte ange något datum eller någon avgörande händelse. Jag växte in i tron, ungefär som man går in ett par bättre skor. I dag är tron en naturlig del av mig, i allt jag gör. Det innebär inte att jag förstår allt eller har alla svar. Men det betyder att när jag själv tystnar och blir stilla, vilket i och för sig händer rätt sällan, så anar jag Guds andetag i universum".

Fredrik Samuelson >

